

TEZAUŢĂ LITURGICĂ
7 FEBRUARIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. CUVIOS
LUCA
DE LA STIRION

BELGRAD, 1972

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

7. ФЕБРУАР ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШНГ ЛУКЕ ЕЛАДСКОГ

Свети Лука родио се у Елади[4], у Грчкој, у месту званом Кастрион, 896. године, од родитеља дошљака. Јер они беху са острва Егине у Јегејском мору, на које често Агарјани нападаху, због чега Лукини родитељи напустише своју постојбину и пређоше у Грчку. Настанише се у селу Кастрији, где се и родио овај блажени Лука. Родитељи му се зваху: Стефан и Ефросинија. Још из раног детињства, дружећи се с децом, блажени Лука не показиваше у себи ништа детињско. Напуштао је дечје игре и забаве и, као неки зрео човек по нарави, волео повученост, тишину и честитост. А што је још необичније, још у детињству он се показа испосник и уздржљивац: не само није јео меса, него ни млека, ни сира, ни јаја; па се чак уздржавао, од тако омиљених деци, јабука и другог воћа; хранио се само хлебом, водом и поврћем; а средом и петком постио је све до заласка сунца. И ово је утолико достојније

дивљења, што он за овакво пошћење и уздржање није имао никаквог учитеља и наставника, већ је сам себе руководио благодаћу Божјом која је деловала у њему. И из дана у дан он увећаваше свој подвиг: избегавао је преједање и слатка јестива, а волео је пост, труд, оскудицу, и све што умртвљује тело. То је и упражњавао. И тако, све што је другима слатко, мило и пријатно, блаженом Луки беше горко, и мрско, и веома непријатно.

Родитељи његови, видећи ове његове необичне за децу особине, чуђаху се веома, нарочито његовом испосништву и уздржању. И држаху да то код њега није од врлине, него од неке детињске лакомислености. И једном га ставише на овакву пробу: на трпезу изнесоше месо и рибу који су у једном суду били скувани; отац узе рибу и даде је блаженом Луки. А он не знајући да је риба кувана заједно са месом, стаде јести. Но после неколико залогаја он познаде да је риба била са месом, и силно се ожалости, и одмах поврати оно што беше појео. И као да је учинио неко велико намерно безакоње, он ридаше плачући и уздишући, па не хтеде ни хлеба више да окуси. И тако проведе три дана у ридању и гладовању. Тада се родитељи уверише да то код њега није од детињске лакомислености већ од благодати

Божје. И од тада га оставише на миру, да живи по своме нахођењу.

Живео је у послушности према својим родитељима. Ревносно је радио све што су му наређивали: пасео је овце, а кад одрасте радио је земљу, обављао је све домаће послове, трудећи своје младићско тело и умртвљујући страсти. Према сиромасима је био толико милостив, да је ради њих потпуно заборављао на себе. Јер кад год је одлазио од куће на неки посао, он би храну, коју је носио за себе, раздавао гладнима, а сам је гладовао. Још је и хаљине своје са великим усрђем и љубављу раздавао сиромасима, и много се пута наг враћао кући. Због тога су га родитељи грдили, ружили и не по мало тукли. А понекад су га остављали да иде наг, и дуго му нису давали да се одене, да би, постиђен због своје наготе, престао поклањати своје хаљине. Међутим, врлински младић не престајаше са чињењем милосрдних дела, нити се стиђаше своје наготе, нити се бојаше батина. Јер му нагота ништих ради беше као царска порфира, а батине ради њих и грдње сматраше као одликовање и похвалу. И све јаче ревноваше у чињењу добра ништима.

Једном пође на њиву са семеном жита да сеје. Но уз пут виде сиромаше где просе, и већи део семена раздаде сиромасима, а мањи део, што му

преостаде, посеја. А Господ, који милостињу, чињену убогима, враћа стоструко, оно мало посејаног семена толико благослови да њива донесе већи род него ли икада раније.

Затим се родитељ светог Луке Стефан разболе, и престави. Тада блажени Лука напусти земљорадњу и даде се на читање књига. И ревноваше у богоразмишљању и молитвама. И у томе божанствени младић толики напредак показа, да је, узносећи ум свој к Богу, телом лебдео у ваздуху изнад земље. То је јасно видеела његова мајка. Јер она, видећи једном да јој син дуго не излази из своје собе, и желећи да сазна шта ради, провири тајом кроз кључаоницу и виде ово: он се моли, сав устремљен умом к Богу, и целим телом лебди у ваздуху на један лакат високо од земље, нимало је не додирујући. То је она видеела не једанпут, него двапут, и трипут, и веома се дивљаше. О томе је касније причала другима са заклетвом.

Онај блажени младић одавна је имао жељу да остави овај хучни и бучни свет, и да се ода монашком безмолвију и монашким подвизима. Мислећи о томе, и обузет жељом за монаштвом, он потајно напусти кућу и крену са намером да оде из Грчке. Али путем наиђе па војинчке страже, које су хватале одбегле робове и предавале их у тамницу. Видећи младића бедно

одевена, и мислећи да је одбегли роб, војници га ухватише, и стадоше пспитивати, чији је роб, одакле је и куда иде. Младић им одговори да је Христов роб и да ради молитве иде к светим оцима. Али му они не вероваху, јер мишљаху да он скрива од њих своје робовство и бекство. Зато бездушно избише невиног младића. Затим га закључаше у тамницу док не призна чији је роб и како је побегао од свог господара. Изгледа да ово искушење снађе блаженог јуношу од врага који је завидео његовој доброј намери и правио му сметње. А после извесног времена неки знанци познаше светога младића, посведочише за њега, и он би пуштен на слободу. И он се врати својој кући. И ту слуга Христов трпљаше многе прекоре и увреде, не лакше од оних батина. И дан и ноћ он уздисаше к Богу, да Он благоволи привести у дело његову благу намеру. И жеља му се ускоро испуни на овај начин: два инока, који су путовали из Рима, задржаше се ради одмора у Лукином селу. Чим их Лука виде, откри им своју намеру, и срце се његово запали пламеном божанске љубави. Разговарајући са њима, он их упита куда иду. Они му рекоше да иду у Јерусалим. И много их моли блажени Лука да и њега поведу са собом и начине монахом. Они одбијаху да га поведу зато што је млад, – било му је једва седамнаест

година, – а пут је тежак. И још зато што су се бојали његових родитеља да им не причине какве непријатности, ако буду сазнали, и пошли у потеру за њима и сустигли их. Али он им говораше да је сироче и странац, и да нема над собом стараоца. И тако умоли иноке да га поведу са собом. И они кришом отпутоваше са њим из села, и допутоваше у Атину. Тамо уђоше у знамениту цркву пречисте Дјеве Богородице, помолише се Богу, и одпочинуше у манастиру. Одлазећи одатле за Јерусалим, иноци оставише блаженог Луку у том манастиру, рекавши му: Младићу, ово је добро место за твоју намеру. Овде можеш остварити своју жељу, и брзо бити причислен дивном лику монахујућих. – И пошто га предадоше игуману, отпутоваше.

Игуман је много пута питао блаженог Луку одакле је и чији је. Али није могао да дозна, јер је јуноша скривао и свој завичај и свој дом. Није желео да ико то зна. Затим игуман, видевши да је добре нарави, тих, кротак, смирен и послушан, постриже га за расофора. А мајка његова туговаше за њим веома, јер није могла да подноси отсућност свог милог чеда. Он је био једина утеха удовиштва њеног, и радост у жалости њеној. И плакаше горко за њим, вапијући к Богу и говорећи: Тешко мени, Господе, сведоче удовиштва мог и сиротанства!

Ти си ме прво ожалостио, смрћу отргнувши од мене друга, кога си ми браком био дао, и бацио ме у невоље удовиштва, које су ми теже и од саме смрти. А сада си удаљио од очију мојих онога који ми је био утеху у толиким невољама, и не знам, где бих могла угледати ту једину зору мог многонапаћеног живота. Сада ми доликује да с Давидом зборим: И видело очију мојих, и њега нема са мном (Пс. 37, 11). Но какав је разлог што је син мој отишао далеко од мене? Еда ли сам му бранила да непрестано служи Теби, Господу? Еда ли сам му наређивала да ради домаћих послова напушта и пренебрегава своје уобичајене молитве? Еда ли сам га поучавала да претпостави телесно духовном, земаљско небеском, временско вечном? Ја сам научила од својих родитеља да будем не само мајка тела него и душе. Желећи да ми син буде савршен у врлини, ја сам му одређивала више времена за молитву него за кућне послове. И једина ми беше радост, да видим своје мило чедо, ако не свагда, а оно бар у извесно време. Доста ми је било да чујем како суседи хвале његову добру нарав, и ја сам тиме тешила своју тужну душу. Зато, Господе Царе, не презири сузе очију мојих, него нека изиђу преда Те, и Ти снисходљиво растури велику таму жалости моје. А растурићеш је, ако подариш мојим

материнским очима да поново виде своје мило чедо. Тада ћу сазвати све због доласка сина мог, и исповедити величину Твоју. И славићу Те у све дане живота свог.

Тако се у тузи својој удовица мољаше Богу. И Њега, благог по природи, она склони на милост, и доби оно за што Га мољаше. Јер Господ који све мигом чини, учини те игуман онога манастира у коме се блажени Лука подвизаваше, виде у сну Лукину мајку где плаче, и чу од ње с кукањем овакве речи: Зашто си мени удовици нанео неправду? Зашто си болу моме додао ране? Зашто си ми немилосрдно отео једину утеху моју? Зашто си ми уграбио сина, потпору старости моје? Врати ми га брзо, врати ми светлост очију мојих, врати ми једину наду моју! Јер нећу престати да се обраћам Богу свих и Цару, кукајући на тебе што ми велику неправду чиниш.

Уплашен оваквим сном и речима које је чуо, игуман најпре мишљаше да је то неко празно ђавоље привићање и застрашивање. Али када и идуће ноћи, па и треће, виде у сну ону исту жену и чу од ње љутите речи, он разумеде да то није ђавоља прелест већ Богом устројена појава. И чим свану, он дозва јуношу Луку, и рече му са гневом: Слушај ти, зашто си скривао ко си и одакле си, иако сам те много пута питао? Зашто

си ми причао да немаш родитеље ни сроднике? И како си се дрзнуо да приступиш овом светом чину и сажитију с нама, када си пун преваре и лажи, о чему имам доказе? Да си нам у почетку добровољно казао истину, то нам сада неби, и против твоје воље, било откривено оно што се односи на тебе. Иди дакле од нас и из свих крајева атичких и врати се мајци својој, која ми, веома уцвељена, ево већ три ноћи грдне муке задаје.

Од ових игуманових речи блажени Лука се силно уплаши и стајаше као избезумљен. Оборене главе, он је ћутао, док су му из очију текле сузе. Није желео да се одвоји од ове свете дружине. Видећи његове сузе и смирење игуман би тронут, и стаде му кротко говорити: Немогуће ти је чедо, да се сада не вратиш својој мајци. А потом ти неће бити забрањено житије у манастиру. Саветујем ти, поступи тако. Јер је очигледно да је молитва твоје мајке веома силна пред Богом, те јако потискује твоју молитву. Чувши то, блажени Лука ништа супротно не рече, него се поклони и замоли оца за молитву и благослов. И тако, против своје воље, оде из манастира, и крену путем у село Кастрију код своје мајке. Када стиже дома, он затече своју мајку тужну. Угледавши га она, обрадована и зачуђена, устаде. Али не притрча одмах сину да

га загрли, што је по матерински. Него најпре, као јуначна и богобојажљива жена, подиже и очи и руке к Богу, благодарећи Му што Његовом помоћи опет види милог сина кога је била лишена. И рече: Благословен Бог који не одбаци молитву моју и не ускрати милост Своју!

Тако свети Лука би, по Божјој вољи, враћен матери. И служаше јој као син. И остаде поред ње четири месеца. Но горећи духом к Богу и к безмолвном житију по Богу, он зажеље да опет иде од куће. Али му мајка сада већ не брањаше, нити га одвраћаше од тог пута. Јер је знала да њен син, и сваки, треба да воли Бога више него родитеље. И она се помоли Богу за њега. И свети Лука, имајући њену молитву за свог доброг путовођу, оде у приморску гору, звану Јованова Гора, где се налажаше црква светих Бесребреника Козме и Дамјана. Ту направи себи малу келију, и стаде живети ради Бога. А колики је трул тамо поднео подвизавајући се и борећи се с демонима, то се не може подробно описати. Али не треба све ни прећутати, већ од многога рећи нешто, да би се знало какав је по животу био овај угодник Божји.

Беше у преподобног Луке један ученик, који сумњаше у свог духовног оца, сматрајући да се лицемерно претвара како се непрестано моли. Јер виђаше да се преподобни Лука ни у чему не

упражњава: ни у читању Светога Писма, ни у светоотачким поукама. И држаше да је неук, да ништа не разуме у божанственим стварима и у бдењима, и да ноћи проводи у спавању и ленствовању. Зато једном приликом, касно у ноћи, када старац беше затворио врата своје келије, ученик тај седе испред врата и наслони уво на њих да чује шта старац ради ноћу, да ли се одмара или се моли. И остаде прислушкујући сву ноћ све до сванућа. А шта је чуо, сам је казивао: Чух га како чини поклоне ударајући главом о земљу, и како уз сваки поклон говори гласно у топлоти духа: Господе, помилуј! Затим се његово усрђе к Богу све јаче и јаче распаљиваше, и он све чешће и чешће поклоне чињаше и усрдније вапијаше: Господе, помилуј! И тако се труђаше док не малакса телом; онда се ничице баци на земљу. Али не малакса духом, него се и ничице лежећи мољаше Богу вапијући. Потом уставши опет, чињаше то исто правећи поклоне, све тако до зоре. И тако сву ноћ проведе у таквој молитви.

Уверивши се на тај начин у подвиге свога оца, ученик се тај кајаше због своје раније сумње. И после светитељевог престављења он је то исповедао другима кунући се.

Преподобни је умртвљавао себе не само ноћним бдењима с поклонима, него и дневним

трудоима. Јер он начини градину, и посади разне воћке, и сејаше разно семење, не ради своје потребе или зараде него ради замарања тела свог. И он сваки дан рађаше у градини знојећи се и презнојавајући се. А кад су стизали плодови, он их је раздавао посетиоцима својим. А понекад би напунио велики кош, и односио потајно на оближње туђе њиве, и тамо остављао. Тако је он својим трудом хранио друге, а сам гладовао и постио се. Но почеше му у градину долазити јелени и правити штету, нешто једући а нешто газећи. И светитељ их одгоњаше. Но чим би се у келију повукао, јелени су се одмах враћали у градину. То се дешавало много пута. Најзад досади то светитељу и он, изишавши к њима, рече једноме од њих, који растом беше највећи, као разумном и словесном створу: Зашто ми правите штету, и таманите мој труд, када вас ја никад ничим нисам ожалостио? Једног смо Господа слуге, једног Бога створења, с том само разликом, што сам ја створен по лику Божјем и имам власт над другим створењима, јер Бог све покори под ноге човеку. И ево, Бог наређује да се не макнеш с овога места, него ту где стојиш добићеш заслужену казну. – Чим то светитељ рече, јелен се, као стрелом погођен, сруши на земљу, и лежаše непомично, а сви се остали јелени разбегоше. А догоди се да су тада у

близини пролазили ловци, који су ради лова ишли по пустињи. Када угледаше јелена, они радосно притрчаше да га закољу. Светитељ се сажали на јелена, и рече им: Ништа ви, браћо, немате с овим јеленом, јер нити сте се око њега трудили, нити сте га уловили, него дођосте да га уловљеног закољете. Боље је да се смилујете на њега, јер он од немоћи паде и лежи не могући да бежи. – Чувши то, ловци оставише јелена, дивећи се милосрђу светитељевом. А он отпусти јелена у пустињу читава и здрава.

Иако је преподобни отац наш Лука по животу био тако савршен монах, он још није био обучен у потпун монашки чин. А ТО је веома желео. И молио се Богу усрдно, да га удостоји светог анђелског образа. И би услишен, и доби што је желео.

Јер дођоше к њему, незнано откуда, два чесна стара монаха, светих лица. Рекоше му да путују у Рим. И сатворивши молитву, они обукоше преподобног Луку у потпун монашки анђелски образ. И пошто га поучише, спремаху се да путују. Сав ништ телом и духом, Лука немаше ништа од хране да им да за пут. И испрати их до морске обале. Ту седоше да се мало одморе. И где, изненада искочи из мора повећа риба и паде на обалу пред њихове ноге; за њом искочи и друга; и обе се ваљаху по земљи, као нудећи

им се. А ово би молитвама светог Луке: јер пошто није имао ништа да да за пут својим добротворима, он тајном молитвом срца свог умоли Бога, промислитеља свих, да им пошаље храну за пут. И Бог који је некада преко гаврана слао Илији хлеба и меса, Он и овим преподобним оцима посла рибе преко воде морске. И они, узевши обе рибе, захвалише Богу који пружа сваком живом бићу оно што му треба.

Пошто доби потпун монашки образ анђелски, преподобни отац наш Лука одаде се најсавршенијем животу: јер се стаде још више подвизавати, додајући много усрдније него раније труд на труд и пост на пост са сузама и свеноћним бдењима. Храна му беше јечмени хлеб и вода, а понекад дивље зеље. Врло мало је кад спавао. Ради тога је у својој келији ископао ров у облику гроба, да би га стално потсећао на смрт. И када му је било потребно понеке ноћи да отспава, он би се спуштао у тај ров као већ умирући и сахрањујући себе. И пошто би се мало одморио, одмах би устајао на молитву, говорећи Давидову реч: Претичем свануће, и вичем. И опет: Претичу очи моје зору, да бих размишљао о речима твојим (Пс. 118, 147.148).

Подвизавајући се тако, слава његовог врлинског житија пронесе се међу околне житеље, и стадоше људи долазити к њему. Једном му

дођоше два рођена брата, и испричаше му како је њихов отац своје злато, сребро и ситне новце сакрио негде у земљу, а када је умирао није им казао место где је то благо сакривено. И говораху браћа: Молимо те, оче, помоли се Богу да нам открије то место, да де не бисмо свакодневно свађали око тога. Јер као браћа, ми помишљамо један о другом да је украо очево благо, и сакрио за себе. Учини дакле молитвама својим, и да непријатељство међу нама престане, и да се пронађеним благом помогнемо у своме сиромаштву и оскудици. – Преподобни их одби и одасла од себе, изјављујући да је он недостојан да умоли Бога за тако нешто. Али они често долажаху и досађиваху му молбама да се смилује на њих. Најзад се светитељ помоли за њих свевидећем Богу, и би му откривено, и он им каза место где је њихов отац закопао благо. Они онда отидоше и, копајући на означеном месту, нађоше очево злато и сребро, као што им светитељ каза. И пуче глас о том чуду по околним селима.

Али мрзитељ добра, ђаво, иако је стално био побеђиван од овог храброг војника Христовог, ипак покушаваше са новим борбама против њега. И желећи да му напакости и да га помете, он удеси овакву замку: у једном оближњем селу он потстаче три жене, те одоше к светитељу

плачући и ридајући, и падоше к ногама његовим, и исповедише му тешке грехе своје; и мољаху га да благим саветом и молитвом исцели душе њихове. А он их одвраћаше од себе, и одбијаше их одлучно, упућујући их свештеницима, пошто он сам није свештеник већ обичан непосвећени монах. Али, иако није желео да их слуша, оне му напунише уши одвратним причама о женским гресима. Пошто оне отидоше, ђаво који из мрака стреља праве срцем, одмах нападе на светитеља помоћу прљавих помисли, и у умртвљеним удима његовим подиже греховну буру. А светитељ, распознавши ђаволово лукавство, наоружа се против њега молитвеним оружјем и, стојећи три дана на једном месту и молећи се непрестано, победи га, и кишом суза угаси пламен жестоке похоте, и помоћу Божјом размрска главу змије паклене. А пошто му тело од тридневне молитве беше малаксало, он прилеже мало, и заспа. И виде у сну: дође му Анђео у облику дивног младића држећи у руци удицу, коју баци њему у уста и грло. И изгледаше блаженом Луки да је прогутао удицу и она му дубоко зашла унутра. Затим младић истрже удицу из њега, и извуче једно крваво парче меса, и баци га од њега, и рече му: Буди храбар и не бој се! – И тргнувши се одмах из сна, он разумеде да га Господ

избави од телесне греховне страсти. И благодараше Спаса и Избавитеља свог. Преподобноме би дат од Господа и дар прозорљивости због чистоте живота његова. И претсказиваше будуће догађаје. Тако претсказа најезду бугарске војске на грчко царство, што се и зби у своје време. О томе ће касније бити речи. Он и тајне људске провиђаше.

Преподобни имађаше сестру по телу. Звала се Кали. Но беше му она не само сестра по телу него и по духу, јер животом својим подражаваше свога брата у девствености, целомудрености и монашким подвизима. Она је понекад са својим послушницама долазила код брата, и помагала му, ако му је била у чему потребна помоћ: каткад му је радила у градини, садила поврће и гајила. Једном рече преподобни њој и онима што беху с њом: Долази нам човек који носи на леђима велико и тешко бремене, и много се мучи. – Рекавши то, остави их и оде у гору. А оне не разумеше његове речи, и чудећи се размишљаху о њиховом значењу, и ко је то обременен, и каквим то бременом. И гле, ускоро дође један човек који није имао на себи никакво бремене, нити је што носио. И питаше за преподобног: Где је свети Лука? Врло ми је нужно да га видим. Светитељева сестра му одговори: Њега сада нема овде, отишао је на

извесно време у пустињу. Ако желиш да га видиш, ти га причекај док се врати. А он на то рече: Нећу отићи док га не видим. И остаде код келије седам дана, чекајући светитеља. Седмога дана дође преподобни из пустињске горе и угледавши оног човека, он, насупрот својој уобичајеној кротости, љутито погледа на њега и грозно му подвикну: Што си дошао у ову пустињу? Што си оставио градове и кренуо у горе? Што си мимоишао црквене пастире и свештенике и прибегао к нама, неуким простацима? Како си се усудио да нам изађеш пред очи, не уплашивши се одмазде Божје, ти страшни безакониче.

Уплашен од оваквих речи светитељевих, он лијаше сузе, и не беше у стању да од страха проговори ниједну реч. А светитељ му се опет обрати: Што ћутиш? Докле ћеш ћутати и не исповедити дело своје: објавити убиство које си чинио, еда би мало умилостивио Бога? Тада човек, једва муцајући од плача и јецања, стаде говорити: Шта бих ти више, о човече Божји, рекао? Јер, обавештен од благодати Божје која у теби живи, ти си објавио мој тешки грех пре но што сам ти га исповедио. Како видим, за тебе није тајна оно што сам ја учинио тајно. Али, ако наређујеш, ја ћу јавно испричати мој злочин. И стаде подробно казивати пред свима како је, и

где, и ради чега убио пријатеља свог на путу. А казивао је то са великим ридањем и смирењем, припадајући к ногама светитељевим и молећи га да га не остави да пропадне у ђавољим замкама. Светитељ му даде многе савете, упути га на покајање, и нареди му да иде свештеницима. Ово наведосмо као доказ светитељеве прозорљивости, како је прозревао тајне грехе људске. Али треба споменути и још једну сличну ствар. Неки сопственик лађе, коме беше име Димитрије, често је својом лађом пристајао у луку, која се налазила недалеко од светитељеве келије. Упознао се са светитељем, и долазио к њему, удостојавајући се његових светих молитава и наслађујући се његовим поукама. Једном приликом он пристаде уз обалу, и по своме обичају зажеле да посети светитеља. Али није хтео да иде празних руку. Зато се реши да улови коју рибу и однесе му. И цели дан са својим морнарима бацаше удице, али не улови ни једну рибу. Пред вече он помену име преподобног Луке, и у његово име врже удицу, и одмах упеца велику рибу. Затим опет врже удицу у име светитељево, и одмах упеца другу рибу, нешто мало мању од прве. И полазећи к светитељу он понесе мању рибу, а већу остави за себе. А прозорљиви светитељ сазнаде шта он уради. Али с љубављу прими госта и донесени

поклон. У току разговора светитељ помену како Ананија сагреши Богу сакривши од новаца што узе за њиву, и како се од светог апостола Петра не могаде сакрити оно што је сакривено (Д.А. 5, 1-4). Чувши то, сопственик лађе разумеде да се ова реч односи на њега што је сакрио већу рибу. И препаде се од прозорљивости блаженог оца. И постиђен због изобличеног греха, он припаде к ногама светитељевим, исповеди му свој грех, и кајући се мољаше за опроштај. Светитељ га поучи кротко, и даде му опроштај. И нареди светитељ ученику да скува донесену рибу и изнесе пред братију који му беху дошли у посету, јер он сам није јео рибе. – И много пута преподобни је предвиђао ко ће му доћи у посету, и наређивао ученику да за посетиоце спреми јела и хлеба.

Пошто преподобни проведе на овој гори седам година, би иајезда Бугара на Грчку земљу, што је преподобни пророчки претсказао раније. И бегаху људи, једни у градове и тврђаве, а неки на острва и на Пелопонез. Тада и преподобни Лука остави гору и своју келију, седе на лађу, и дође у Коринт. А кад чу за неког столпника у Патрасу, он оде к њему, и проведе код њега десет година, служећи му са сваком послушношћу и усрђем, као син оцу свом. О том столпнику се неки презвитер рђаво изражаваше,

и саблажњаваше слушаоце. Он опадаше и клеветаше праведног човека. А беше присутан и преподобни Лука. И он, чувши неправедне и клеветничке речи против свог оца, отстрани своју уобичајену кротост, и устаде против тог презвитера, изобличавајући његове клевете и снажно бранећи невиност свог оца. А презвитер, човек сурове нарави, удари светог Луку по образу. И чим га удари, презвитера одмах постиже казна Божја. Јер изненада паде на земљу демонујући. И остаде тако до кончине своје, предан Сатани на мучење тела, да би се дух његов спасао.

После десет година врати се преподобни у своју постојбину Еладу, и опет се настани на своме ранијем месту на Јовановој Гори. Једном се деси да епископ Коринтски, путујући за Цариград, сврати на одмор недалеко од светитељеве келије. А преподобни Лука, предузнавши о томе раније, оде да му се поклони, и однесе му поклоне од свога труда: воће и градинско поврће и зеље. Епископ га врло љубазно прими. И оде да види његову келију. И видевши пустињачко и безмолвно обиталиште преподобнога, и његову градину и деловање, дивљаше се и духовно богаћаше. И зажеле епископ да му да милостињу. И предложи својим пратиоцима, чесним људима, да сваки приложи по нешто

новаца, а сам приложи злато. И би сабрана довољна милостиња. И кад би предложена светитељу, он је не хтеде примити, изјављујући: Не злата, свети владико, него твојих светих молитава и поука иштем и просим. Јер на што злато мени који сам изабрао сиромаштво и ово убого обиталиште? Дај ми оно што просим и желим: поучи мене проста и неука како ћу се спасти. – Епископ се ожалости. И сматрајући да преподобни, не само милостињу него и њега сама одбацује и презире, рече преподобноме: Зашто наш дар, и уједно с њим и нас даваоце одбијаш? Јер и ја сам верни хришћанин, иако грешан; и епископ сам, иако недостојан. Желећи да се у свему на Христа угледаш, зашто се и у томе не угледаш на њега? Јер и Он је примао милостињу коју су му благочестиви давали. Зато и ти, ма да ти злато није потребно, ипак га прими и дај другима којима оно треба. Јер ако сматраш да је добротворство ништима непотребна ствар, онда одбацујеш ово двоје: збрињавање ништих и спасење оних који творе милостињу. Јер ништи, ако не прими милостињу, како ће имати оно што му треба? и ми који дајемо милостињу, како ћемо се спасти? – Усаветован овим речима епископовим, преподобни узе милостињу, али не много, већ један новчић. И пошто га епископ благослови,

оде на свој пут.

Преподобни Лука имао је обичај да се на Цвети рано изјутра пење на врх горе, носећи крст у руци и певајући: Господе, помилуј! И када се једном тако пео уз гору, једна гуја, по дејству злог духа, изађе из рупе своје, ухвати светитеља за палац на нози, и висаше. А он се саже и, ухвативши гују отрже је, и рече јој: Не повређуј ни ти мене, ни ја тебе, него идимо сваки својим путем! Јер смо једнога Творца творевина, и не можемо ништа чинити што не жели или што не наређује наш Творац. – И одгамиза змија у своју рупу, а светитељ продужи својим путем уз гору, нимало не повређен од гујина уједа.

Дворјанин неки, управитељ царских ризница, послан од цара у Африку, дође у Коринт, носећи много царева злата. Али ноћу, то злато би украђено. Одмах је настала потеря и истрага. Многи су били саслушавани и мучени, али се злато не пронађе. И дворјанин онај беше на великој муци. Тешили су га најугледнији грађани, али га нису могли утешити. Очајан због украденог злата, он је очајавао за свој живот, бојећи се царевог гнева. Тада неко од присутних ступи пред њега и рече: Нико не може пронаћи украдено осим Луке монаха, кроз кога Бог чини многа чудеса. На то и остали присутни рекоше: Заиста је тако. И причаху о њему, хвалећи

његово врлинско житије, и дар Божји што је у њему. Чувши то, дворјанина озари нека нада, и он посла светитељу овакву молбу: Угледај се на Оног који се не отказа да сиђе с неба ради спасења људског, па дођи на кратко време у град да посетиш оне што су на великој муци. Светитељ у почетку не хтеде да иде, избегавајући људску празну славу и поштовање. Али, пошто су многи невини страдали због украденог злата, он оде. И дочекан чесно од дворјанина и грађана, он најпре нареди да се спреми трпеза, говорећи дворјанину: Прво, дајмо стомаку што треба, и провеселимо се у славу Божју! А моћан је Онај који нас поји вином умилења, да и чашу радости човекољубиво напуни. – И док су они седели за трпезом и јели, и више корисним поукама светитељевим хранили душу него тело јелом, светитељ погледа на једног од оних што су служили око трпезе, позва га к себи по имену, и рече му: Зашто си се дрзнуо да украдеш царско злато, те умало ниси нанео себи смрт а господару свом велику муку? Иди дакле одмах и донеси овамо злато које си у земљу закопао, ако хоћеш да се удостојиш милосрђа и опроштаја. – А он, чувши то, препаде се, и стајаше запрепашћен и дршћући, и не могаше ниједну реч рећи као оправдање, јер га и сама савест

његова изобличаваше. Затим паде на земљу, загрли ноге светитељу, и признаде да је злато украо, молећи са сузама за опроштај. И доби опроштај. Јер је светитељ желео не само да га због греха изобличи, него и да га од греха излечи. И одмах крадљивац оде, и брзо се врати, носећи све злато што беше украо. И веома се обрадова дворјанин и они што беху с њим. И бише пуштени на слободу они што беху похапшени због крађе злата. И посрамљен би ђаво који устроји ову крађу; и крадљивац би проштен; и уста свих прослављаху Христа Бога. А светитељ, нимало не присвајајући себи славу од људи већ је сву приписујући Богу, врати се у своје обиталиште.

После неког времена преподобни Лука оде у манастир крај града Тебе[5], да посети тамошњег игумана Антонија. Јер је преподобни Лука имао обичај да посећује богонадахнуте људе, и разговара с њима о стварима корисним по душу. И када беше код игумана Антонија, разболе се једном високом чиновнику тебанском син и беше на самрти. Чувши да се преподобни Лука налази у њиховом манастиру, овај великодостојник просто отрча у манастир, паде светитељу пред ноге и с плачем га мољаше да пође његовој кући и посети његовог болесног и умирућег сина. Јер је веровао да ће син његов

оздравити од светитељеве посете. А светитељ, смирен, одбијаше, говорећи: Шта сам ја? И шта то велико видите у мени, те варате себе таквим мишљењем о мени? Један је Лекар душа и тела, и Он може избавити од смрти: Бог који нас је створио. А прашински и грешни човек ништа такво учинити не може. – И онај великодостојник, тужан и очајан, оде плачући и ридајући.

Тог дана увече насамо разговараху игуман и преподобни. Тада игуман рече: Држим, чесни оче, да нисмо добро урадили што нисмо болесника посетили и уцвељенога утешили. Јер ће и нама с правом Христос упутити реч своју: Болестан бејох, и не обиђосте ме (Мт. 25, 43). Одговори свети Лука: Али, исцељивати болесне, то је ствар Божје силе; а тешити уцвељене доликује онима који имају речитост и мудрост у устима својима. А ја сам далеко од првог, и потпуно оскудевам у другом, јер сам прост и неук. Ако пак желиш, и сматраш да ће то бити угодно Богу, онда хајдемо, али ти иди први, и буди ми вођ, а ја ћу те пратити. – И одмах уставши, обојица одоше у град касно ноћу. И кад уђоше у кућу онога грађанина, затекоше сина његовог већ полумртва и неспособна да говори, а оне око њега како очекују његов крај. Отац болесников и укућани његови припадоше к

ногама светитељевим, молећи га са сузама да се помоли Богу за умирућег болесника и да га спасе од смрти. И једва умољен од укућана и од игумана Антонија, преподобни подиже руке к небу и помоли се. И кад заврши молитву, одмах се с игуманом врати у манастир. И сутрадан рано, у праскозорје, он журно отпутова у своју гору, избегавајући славу од људи. А чим свану, игуман Антоније посла слугу свог у град да види шта се збива са болесним младићем: да ли су успеле што молитве преподобног Луке. И слуга се одмах, без задржавања врати, и исприча игуману ову необичну и чудну ствар: Младића, који је прошле ноћи био на самрти, сретох где јаше на коњу и иде у купатило да се окупа. – Чувши то, игуман се Антоније удиви, и прослави Бога.

Преподобног Луку узнемираваху многи, долазећи к њему ради духовне користи, и прекидаху му омиљено безмолвије, молитвено тиховање. Због тога зажеле да се одатле уклони у још усамљенија места. Али не подајући се својој жељи, он посла свог ученика Германа у Коринт код једног искусног и богонадахнутог мужа Теофилакта, да га упита за савет, да ли да остане на Јовановој Гори и трпи узнемиравање од посетилаца, или да отпутује у неко непознато место. Теофилакт му посла савет, који је некада

светом Арсенију био дат с неба: Бегај од људи, и спашћеш се!

Преподобни Лука радосно прими овај савет, и са учеником својим отиде одатле у пусто место крај мора, звано Калавије. И тамо живљаше, хранећи се трудом руку својих: копао је земљу, сејао семење, па потом млео на жрвњу, и правио хлеб. Једном неки морнари у пролазу, пристадоше уз обалу недалеко од келије преподобног, уђоше у келију, и никога у њој не затекоше, пошто светитељ беше отишао некуда са учеником својим. А угледавши у келији добар жрвањ узеше га и однеше на лађу. Потом дође преподобни у келију и, видевши да му нема камена, отрча к морнарима молећи их да му врате камен, пошто нема чиме да меље жито за хлеб себи. А они се кунијаху и тврђаху да нису узели. Светитељ им на то рече: Ако нисте узели, идите с миром. А ономе ко је узео, нека Бог плати како хоће! – Рекавши то, он оде од њих. А онај што беше узео камен, одмах паде мртав. Морнари се страшно препадоше, па узеше камен и однеше преподобном молећи га за опроштај. А светитељ се ожалости због изненадне смрти тог морнара, и много дана плакаше због њега.

Пошто преподобни проживе на том месту три године, би најезда Агарјана на атичке крајеве[6].

И пресели се светитељ на неко пусто и безводно острво Ампил. И на њему трпљаше не мало времена глад и жеђ. Затим пређе одатле на дивно место, звано Сотирије. Одатле отера демона који га је хтео заплашити привиђењима, и ту остаде све до блажене кончине своје. Тамо се око њега сабраше братија, и би устројен мали манастир. А атички старешина суда Кринет, имајући љубав к преподобном, подиже у манастиру његовом цркву у име свете Великомученице Варваре. И живљаше светитељ, непрестано служећи Богу постом и молитвама, и служећи спасењу душа и здрављу тела људских. Јер поукама својим и животом душама њиховим коришћаше, а молитвом телесне болести њихове лечаше. Тако, Григорија инока, који је стално боловао од стомака, исцели речју. А некој угледној жени у Теби, дуго од љуте болести болесној, и од лекара измученој, посла свог ученика Панкратија да је помаже светим јелејем. И чим је овај помаза, она одмах потпуно оздрави. И тако, преподобни брзо исцељиваше од свих болести, и многима претсказиваше шта ће им се догодити.

Проживевши на том месту седам година, преподобни се приближи својој кончини. А пре његове кончине догоди се ово: Ученик преподобнога Теодосија имађаше рођеног брата

мирјанина Филипа, који беше царев маченосац. И зажеле Филип да дође к преподобном: једно да посети брата, а друго да види преподобног Луку, о коме је слушао многих дивних ствари.

Предузнавши његов долазак, преподобни Лука рече Теодосију: Спреми, брате, добру вечеру, јер нам твој брат долази на вечеру. – Теодосије се удиви, и сав радостан поче хитно спремати вечеру. И често излажаше напоље, погледјући низ пут, не би ли угледао брата кога је жељно ишчекивао. А кад се смрче, дође Филип, носећи многа јестива. И би дочекан од светитеља с љубављу, и сви заједно вечераше, једући и пијући у славу Божју. И преподобни тада једе и пи више него што је имао обичај, а то у част Филипове посете. А пошто вечераше, и молитве пред спавање прочиташе, леже Филип да се одмори. И саблажњаваше га мисао о преподобном, и говораше у себи: Старац је лицемер, јер једе и пије добро, и чини ми се да је његово испосништво и светаштво – просто притворство. – Са тим мислима Филип заспа. И у сну виде два светла младића где срдита лица јаросно гледају на њега, и љутито му говоре: Зашто неправду помишљаш о преподобном? Зашто осуђујеш у себи невиног светог човека? Подигни очи своје и погледај, колике је части удостојен од Бога онај који је, по твојем мишљењу,

лицемер и варалица. И подигавши очи, Филип угледа једно дивно место, застрто порфиром, а на њему стоји преподобни Лука, сијајући у великој слави као сунце. – Затим се трже од сна, запрепашћен. И исприча то своме брату Теодосију и другим монасима. А потом и самом преподобном исповеди с покајањем свој грех, и испроси опроштај. И са великом коришћу духовном отпутова.

Предвидевши свој скори одлазак к Богу, преподобни пође да посети све оближње оце у тој пустињи, и даде свима последњи целив, говорећи им: Молите за мене, браћо, молите Господа Хрисга, јер није извесно да ли ћемо се видети потом или не. – И пошто тако обиђе све, затвори се у своју келију, и спремаше се три месеца за одлазак. Затим се, на осам дана пред кончину, разболе. И док је тешко болестан лежао на земљи, упита га презвитер Григорије, какво завештање оставља односно свог погребца, и где да сахране тело његово. А он одговори: Леш мој баците у јаругу, јер никоме нисам потребан, а зверовима ћу бити потребан за јело. – Презвитер пак много мољаше светитеља да измени своје завештење о телу, и да каже место где да га сахране. И после неког времена светитељ рече: На овом месту где лежим, ту ме сахрани, јер Бог хоће да прослави ово место у славу светог имена

Свог. – Пошто то рече, сунце је већ заходило, он подиже очи своје к небу, и рече: У руке твоје, Господе, предајем дух свој! И заспа сном привремене смрти седмог фебруара 946. године, а света душа његова оде к Богу на бесмртни живот.

А кад свану, слегеше се сви околни монаси и мирјани. И сабра се много народа. И плакавши много што је свет лишен оваквог светила, чесно га сахранише, како је и наредио, на месту у његовој келији, у којој се подвизавао. А после шест месеци, иноку неком Козми евнуху, који је из Пафлагоније[7] путовао у Италију, дође у виђењу Божје наређење да иде на место где почива преподобни Лука, и да живи крај његовог гроба. Козма дође, и живљаше ту. Он извади из земље кивот са нетрулежним моштима преподобног, положи га поврх гроба, дивно огради даскама и решеткама, и келију претвори у цркву[8]. И биваху чудеса од светих моштију његових. И потече миомирисно миро, и помазивани њиме исцељиваху се: хроми прохођаху, слепи прогледаху, губавци се очишћаваху, и ђаволи биваху изизгоњени – молитвама преподобног Луке, а силом Господа нашег Исуса Христа, коме слава са Оцем и светим Духом вавек, амин.

НАПОМЕНЕ:

[4]Еладом се у старини називао средњи део Грчке.

[5]Теба или Тива – главни град Беотије (Виотије), средње области старе Грчке.

[6]Атика – југоисточна област и полуострво Еладе, средње Грчке.

[7]Пафлагонија – планинска област у северном делу Мале Азије.

[8]На гробу преподобног Луке подигнут је, почев од 974. г., величанствени византијски осмоугаони храм са ванредно лепим мозаицима (из истог 10. века), који и данас постоји.

